

El martiri dels cambotjans

Preap Seang, un vell refugiat, recorda la invasió japonesa, durant la segona guerra mundial, com el primer trasbals sofert al seu llogaret agrícola de la província de Battambang. Després menciona les mobilitzacions per la independència contra els francesos, i elogia amb candor la figura carismàtica del príncep Sihanuk, que va renunciar a la corona per dedicar-se amb llibertat a la política, des d'una òptica nacionalista i liberal. Sent certa nostàlgia, naturalment, de l'època daurada de Cambotja, quan malgrat els conflictes que s'estenien a tot Indoxina Sihanuk va aconseguir mantenir un grau envejable de pau i prosperitat. Era cap als anys seixanta, i el país destacava com el gran oasi de pau a la zona.

Però Preap Seng, com tota la resta dels vells, recorda amb més força el període posterior, que va empassar-se el país en un vòrtex de violència i irracionalitat, que va ensorrar-lo sense remissió en la decrepitud material i la desolació cultural. Tot començà aquell 13 de març de 1970, quan Sihanuk era cap del govern i, durant el seu viatge a la Unió Soviètica, va ser deposat. A partir d'aquí, el Mariscal Lon Nol —nou cap de govern—, facilità la invasió americana del territori, amb l'argument que Cambotja s'havia convertit en santuari de la guerrilla vietnamita.

Els americans passaren com un cicló, devastant la societat essencialment agrícola del país. Els guerrillers locals, els khmers rojos, anaren creixent al recer de les muntanyes i de l'ajuda xinsoviètica. Amb la caiguda de Vietnam del sud, el règim addictic de Phnom Penh fou abandonat a la seva dissort. L'abril de 1975, els khmers rojos entraren a la capital i evacuaren la ciutat a punta de pistola.

«Ils étaient fous» insisteix el vell Seng. La veritat és que el govern revolucionari empenyé el país a l'abisme. Una *revolució cultural* un tant insòlita acabà amb burgesos, intel·lectuals i persones que eren sospitoses —per exemple pel simple fet de portar ulleres. Es calcula que moriren entre un i dos milions d'habitants, en un estat que té la població de Catalunya.

L'opinió occidental no donà crèdit a les històries dels fugitius que arribaven, com ara el mateix Preap Seng, a la frontera tailandesa —demacrats i mentalment alienats. Fou necessària la denúncia de la Unió Soviètica, que es

La majoria dels joves són a la guerrilla i utilitzen els camps com a base i per a descansar de tant en tant.

Els residents fixos del campament són els nens, les mares i uns vells pansits que porten a les arrugues l'èpica dels seu poble.

Alfred Bosch (Bangkok)

organitzacions humanitàries, pressionades per una forta campanya de denúncia als mitjans informatius, acudiren a la frontera cambotjana per a «rescatar un poble de la simple desaparició». Metges joves, activistes filantròpics i altres personatges devots de l'altruisme es plantaren a la zona immediatament.

El centre de tota aquesta operació de rescat fou la ciutat d'Aranyprathet —«Aran» per als amics—, a 300 km a l'est de Bangkok. Allí anaren a parar desenes d'organitzacions humanitàries, a vegades en cooperació però sovint també en clara competència. Les societats opulentes d'occident ajudaren a muntar-hi hospitals i escoles, a

Cambotja, una societat traumatitzada.

distancià de la Xina maoista i trencà les relacions amb la Cambotja revolucionària, per crear un estat d'ànim advers. Es començà a parlar de regne del terror, genocidi i holocaust. A finals de 1978, Vietnam ocupà el territori i batejà el nou estat la República Popular de Kampuchéa. Els khmers rojos escaparen a Tailàndia i els vietnamites, per a justificar-ne la invasió, divulgaren al món sencer les atrocitats dels seus predecessors: imatges de nens torturats i degollats, de fosses comunes i de ciutats-fantasmes ompliren les planes de la premsa internacional.

Una certa obertura de fronteres, la fugida dels khmers rojos i la fam associada al col·lapse econòmic, provocaren una allau de refugiats al llevant tailandès. Una colla de camps, com el de Nong Chan, es van improvisar al llarg de la línia de demarcació. Les Nacions Unides, la Creu Roja i altres

repartit-hi aliments i a injectar-hi recursos, durant cosa d'un any o dos. Després, amb tanta precipitació com havia arribat, l'ajuda marxà i s'orientà cap a un nou pol d'interès que els mitjans de comunicació havien destapat en algun altre racó del planeta. Aran, els camps de refugiats i el drama cambotjà quedaren oblidats.

Avui, quasi una dècada més tard, la situació no ha variat tant. A Aran hi continuen les grans organitzacions d'ajut —la Creu Roja, UNBRO, UNHCR—, però amb un pressupost ben minso. Els refugiats es compten per centenars de milers, a pesar de les adopcions i l'emigració controlada a països desenvolupats. Dins dels campaments, els civils viuen amb la por de ser retornats qualsevol dia a Cambotja, o de caure en les mans dels khmers rojos que encara lluiten a la muntanya. □